

Autorita ve výchově

Autorita/ krize authority

VNÍMÁME JI NEGATIVNĚ

Dominance
Řád
Povinnost
Disciplína
Pravidla
Donucování
Využívání a zneužívání moci
Manipulace

ČI POZITIVNĚ?

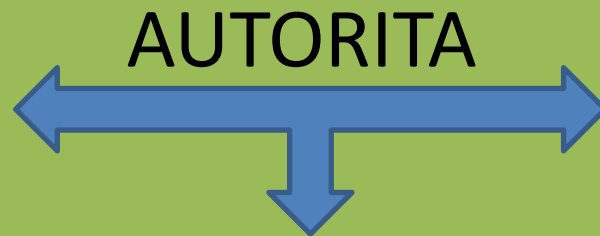
Vliv
Odpovědnost
Řízení
Kompetence
Respekt
Morálka
Uznání

**DOBROVOLNÝ RESPEKT A
DŮVĚRA**

SVOBODA **AUTORITA**

Netvoří protiklady, nevylučují se.

S čím má autorita souvislost?

odpovědnost svoboda manipulace moc
hodnoty tradice právo povinnost

Auctoritas (lat.)

- Podpora, záruka, jistota, spolehlivost, hodnověrnost.
- **Auctor** – vzor, příklad, předchůdce
- Pozitivní významy.

Sociologie, politologie: autorita → moc
autorita → vláda
autorita → sociální tlak

Nesprávné ztotožnění

AUTORITA **MOC** **SVOBODĚ**

Moc - násilí a potlačení svévole
+ řídicí vliv, spolupráce

Autorita

spoluvytváří:

- **pravidla** skupinového života,
- organizační **řád** skupiny,
- **rozvoj**,
- předávání **zkušeností**.

Z pravidel celospolečenských odvozujeme po celý život svá pravidla osobní. (Vališová)

Autorita

- **není vlastnost** člověka – sociální podmíněnost (okolí).
- hra **sociálních rolí** (př. rodič – dítě, asymetrie).

NOSITEL AUTORITY

vede, ovlivňuje

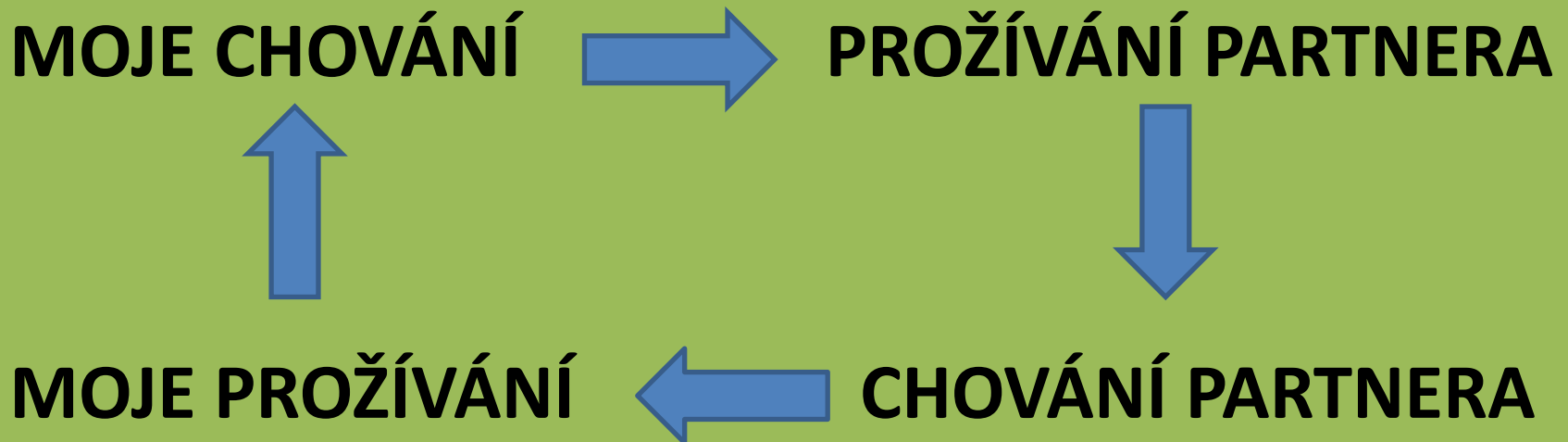

PŘÍJEMCE AUTORITY

autoritu uznává

Sociální interakce (ovlivňování)

- Rovina chování
- Rovina prožívání

Autorita je podporována, nebo oslabována.

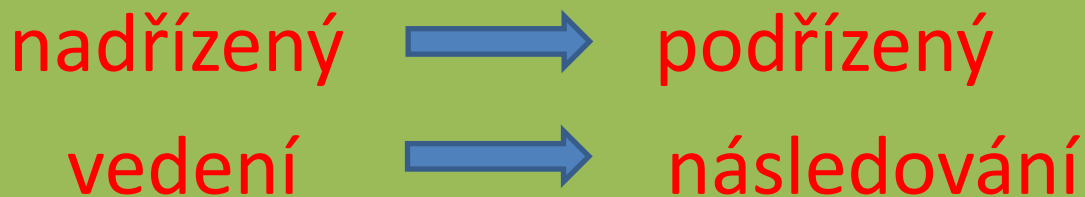
ASPEKT RELATIVNOSTI

Určité časové období.

Určité sociální okolí (konkrétní jedinec, skupina).

ASPEKT ASYMETRIČNOSTI

Nositel A – rozhodující, převažující vliv.

Příjemce A – uznává, přijímá, respektuje.

AUTORIA

AUTORITÁŘSTVÍ

(nedaří se být autoritou)

podrobení

poslušnost

pohrdání

Svoboda

Znamená odpovědnost, proto se jí většina lidí bojí.

(Shaw)

Není bezvládní a anarchie, nerespektování řádu.

Svoboda volby – učíme se odpovědnosti k sobě, ostatní.

SVOBODA **NÁTŁAK**

Kdo **má autoritu, má i moc**, avšak ne každý, kdo má možnost přinutit druhé mocenskou cestou, má i autoritu.

Typologie autority

KRITÉRIUM GENETICKÉ:

Autorita **přirozená** (vrozené dispozice)

Autorita **získaná** (naučená, osvojená – výchova)

KRITÉRIUM SOCIÁLNÍ:

Sociální statut: A **osobní** (přirozený vliv)

A **poziční** (vliv získaný postavením)

A **funkční** (vliv vyplývající ze splnění úkolu v určité roli či funkci)

Typologie autority

Dle prestiže:

A formální (vliv z postavení, bez ohledu na osobní vlastnosti jednice).

A neformální (lidské a odborné charakteristiky jedince).

Dle důsledků chování sociálního okolí:

A skutečná (respektování strategie, pokynů, trvalost a soudržnost v krizových situacích)

A zdánlivá (nedůvěra, neochota respektu, spolupráce, nepodpora)

Hledisko v dějinném vývoji:

A rodičovská, silnějších, starších, panovníků, náboženská, úřední, vědecká atd.

Různé další typy

Statutární autorita (ztotožnění s formální či poziční autoritou).

Charismatická autorita (vyzařování energie, zdravé sebevědomí, komunikační dovednosti, laskavost, takt).

Odborná autorita (získaná profesními znalostmi a dovednostmi).

Morální autorita (poctivý a zodpovědný vztah k sobě, druhým lidem a světu).

Globální autorita

Zdroje autority

Hlavní zdroj vlivu na druhé – osobnostní kvality.

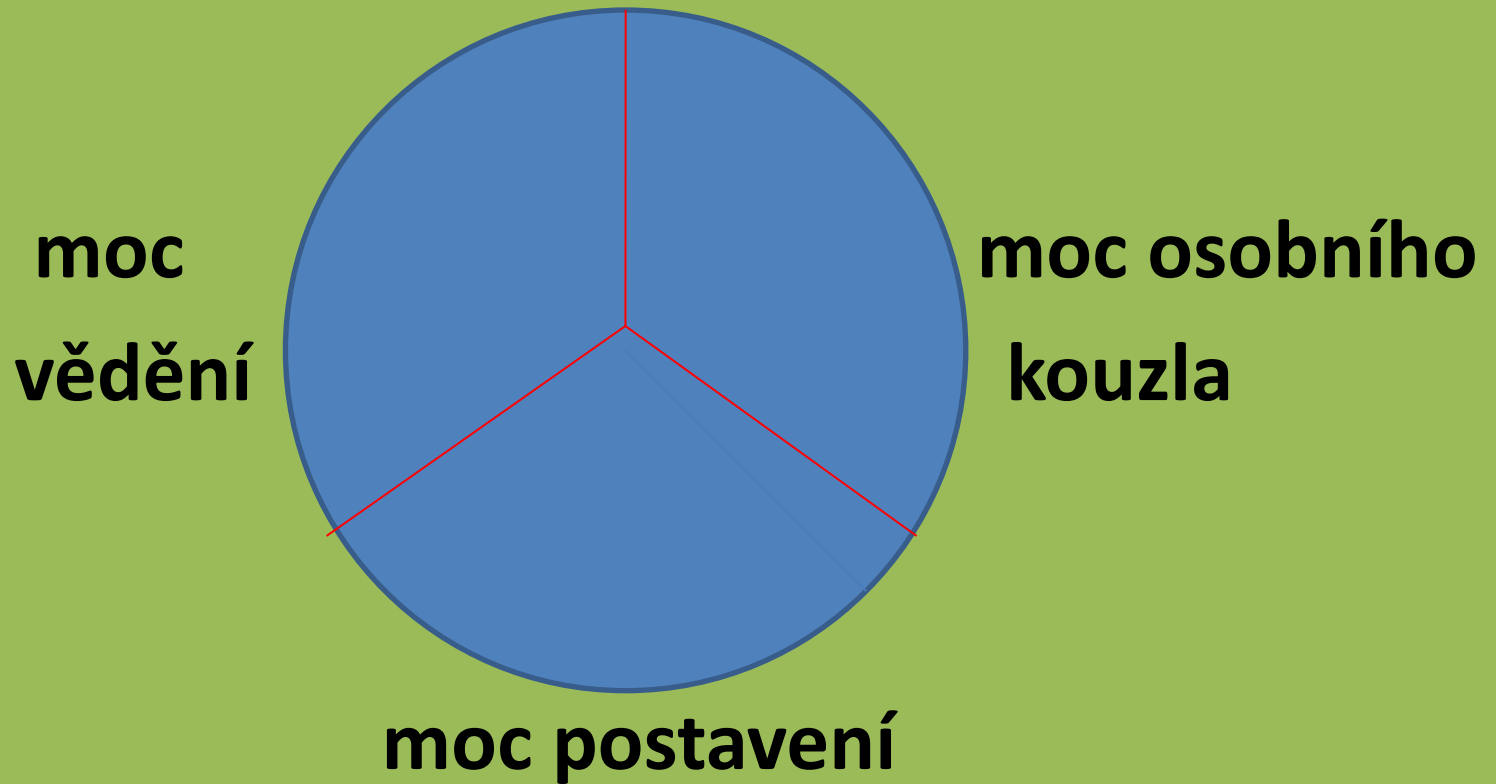
Osobnost - dědičné předpoklady, vrozené vlastnosti, podmínky prostředí.

Zděděné vlastnosti – limit, který nelze překročit.

Dispozice využíváme obvykle jen částečně.

Získané vlastnosti

Tři zdroje autority

Osobnost nositele authority

Jedinec – individuum určitého biologického druhu.

Člověk – individuum lidského druhu.

Osobnost – souhrn psychických rysů příznačných pro konkrétního člověka. Projevuje se v jeho jednání.

Autorita ve výchově

Je autorita ve výchově nezbytná?

UČITEL **ZPROSTŘEDKOVATEL POZNATKŮ**
 potřeba vytvořit a udržet
spolupracující atmosféru,
 umění **získat u žáků autoritu**
 přimět **ke kázni, tvořivosti,**
samostatnosti, zodpovědnosti.

Učitelova autorita

- Formální pozice a sociální role.
- Cit pro zvláštnosti osobnostního vývoje žáka, jeho jedinečnost.

Upevňování učitelovy autority:

- Rozsah svobody rozhodování.
- Ochota nést zodpovědnost za vlastní přístup zprostředkování informací.
- Rozvíjení osobnostních rysů žáků.

Úspěch procesu výchovy a vzdělávání – zda žáci přijmou učitele jako autoritu, zda učitelé autoritou budou.

Vliv a ovlivňování

Autorita právo činit rozhodnutí,
ovlivňují možnost výběru pro druhé.

U rozumná rozhodnutí **Ž** neoponují.

Autorita **U** v nebezpečí:

Nezajímavá výuka.

Více úsilí, než chtějí projevit.

Schopnosti, jež se jim nedostává.

Autorita a vliv

Odstranění nátlaku potřebného k získání kontroly nad třídou (ale udržení řídicí pozice).

Upevňovat právo učitele rozhodovat za žáky (přizpůsobují se rozhodnutí).

Zatímco **autoritu** lze propůjčit, **vliv** si musí vydobýt učitel sám. **U** může použít své authority k zadání úkolu, ale využít svého vlivu, aby **Ž** úkol splnily.

Autorita je sama o sobě jen málo účinná, není-li ve spojení s vlivem. A obráceně.

Vliv

Jaké druhy vlivu mohou vyvážit oslabené účinky autority?

Vliv na základě:

Osobního kouzla

Znalostí

Udílení odměn

Potrestání

Oprávněnosti

Vliv na základě osobního kouzla

Náklonost, kterou obě strany uznávají.

Rovnocenný vztah, pocit sounáležitosti, pozitivní přístup.

Učitel ovlivňuje žáka – apeluje na jeho lidskou stránku.

Ž se rádi chovají podle U očekávání na základě kladného postoje k němu, nechtějí poškodit vzájemný vztah.

Vliv na základě znalostí

Nadšenci pro svůj obor – nakažlivé. Zájem o předmět považují žáci za „povinnost“.

Vliv učitele nespočívá jen v jeho odborných znalostech, ale také ve schopnosti je převést.

Žáci chtějí držet krok s učitelskými znalostmi – vodítko k zodpovědnému chování.

Vliv na základě odměn

Chvála učitele, který je obdivován, rozhodně znamená víc!

Ocenění je velmi důležité pro růst a rozkvět vztahu.

Vliv na základě potrestání

Metody trestu mají často odvetné vedlejší účinky.

Aktivní - nevraživost, pomsta, napadání...

Pasivní - nepozornost, chození za školu...

Potrestání může navodit vzdor vůči učitelově vlivu, vyvolat konflikt.

Častokrát jediný způsob prosazování autority, jemuž žáci rozumí.

Užití trestu může být ukázkou síly, spolu s vedlejšími důsledky může narušit žákovu sebeúctu.

Vliv na základě oprávněnosti

Žáci uznávají učitele jako vůdce, přestože si ho sami nevybrali, plní požadavky, mají respekt k jeho postavení.

Právoplatná funkce učitele – zastupovat funkci rodiče? *In loco parentis*.

Autorita školy jako instituce

Úzce spojena s autoritou učitele.

Žáci zauímají postoje ke škole jako k celku.

Autorita školy není součtem autorit všech učitelů.

Př. Autorita UK je navzdory všem vzestupům i úpadkům relativně trvalá a specifická (délkou své existence prokazuje životaschopnost).

Autorita školy:

- Řád školy.
- Náročnost výuky.
- Kvalita učitelů.
- Zevnějšek, vybavení...

Autorita školy

Vnitřní:

Postoj žáků a učitelů vůči škole.

Vnější:

Význam vzdělávání pro absolventy a společnost.

Autoritu posiluje či oslabuje **prestiž školy** (dobrá pověst) umístění konkrétní školy ve školském systému státu.

Prestiž obecněni: vztah školy a vývoje společnosti.

Masaryk: *existuje skepse proti škole...proč je učitelstvo v takové nevážnosti?...rozpor školy a života.*

Užitečnost školy a vzdělání

Patočka: žák se nemá ve škole jenom učit prostředkům k určitým cílům, nýbrž má se naučit něco vyššího chtít.

Učitelé často neumějí vysvětlit smysl učiva žákům ani rodičům.

Co může udělat škola pro svou vážnost a vliv (autoritu)?

Objasnit **užitek, prospěch i širší vzdělávací význam** každého učiva.

Význam vnitřního života ve škole

Situace uvnitř školy je odrazem společenské situace.

Prostředí školy kultivuje žáka, je pro něj sociálním i kulturním kontextem učení.

Vnitřní život má řád, podřízení se normám soužití. Odměny a tresty – jen na nich pořádek nestojí.

Každá škola se potýká s problémem svobody žáků nebo direktivnosti centrálního rozhodování – **budováním authority**. Přesto jsou školy neustále vystavovány tlaku bořícímu normy a pravidla.

Učitel - vzor

Učitelova autorita je posilována či oslabována:

- Autoritou školy.
- Předmětu.
- Žáka.
- Společnosti.

Učitel – vzor.

Společnost má přispět k tomu, aby učitel mohl být vzorem (představuje autoritu společnosti, státu, vědění).

Důvody ponižování autority učitele obecně:

- Sociální postavení ve společnosti (včetně ekonomického hodnocení).
- Liberalizace společnosti, která ve své podstatě popírá autoritu.
- Znehodnocení hodnoty vzdělání.

Kdo chce vést lidi, musí rozumět sám sobě.

- Konstruktivní komunikace
- Otevřenost
- Porozumění
- Naslouchání
- Odpovědnost
- Kompetence
- Respekt
- Morálka
- Vliv